

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

A1. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

Βενιζελισμός, Σ.Ε.Κ.Ε.

Μονάδες 10

A2. Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή όχι, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη «**Σωστό**» ή «**Λάθος**» δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

α. Η κύρια πλουτοπαραγωγική πηγή στα παράλια του Εύξεινου Πόντου ήταν οι χρηματιστηριακές – τραπεζικές δραστηριότητες.

β. Τον Δεκέμβριο του 1918 ο Βενιζέλος πρότεινε την ίδρυση Αυτόνομου Ποντιακού Κράτους.

γ. Η τελευταία προσπάθεια ποντοαρμενικής συνεργασίας άρχισε στις αρχές του 1922.

δ. Το κόμμα του Ελ. Βενιζέλου νίκησε στις εκλογές του Μαρτίου 1910 στην Κρήτη.

ε. Το Φεβρουάριο του 1913 υψώθηκε στο φρούριο του Φιρκά επίσημα η ελληνική σημαία.

στ. Ως πρωθυπουργός της Ελλάδας ο Βενιζέλος επέτρεψε το 1911 την είσοδο Κρητών βουλευτών στο ελληνικό κοινοβούλιο.

Μονάδες 12

B1. Ποια υπήρξαν τα μεταναστευτικά και προσφυγικά ρεύματα των Ελλήνων από τη Βουλγαρία και από τις περιοχές που έλεγχε η τελευταία κατά τις 2 πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα;

Μονάδες 14

B2. Ποια στάση τήρησαν τα ελληνικά πολιτικά κόμματα σχετικά με το αίτημα παραχώρησης Συντάγματος κατά την περίοδο 1843-1844;

Μονάδες 14

Θέμα Γ

ΠΗΓΗ

«Μερικός επαναπατρισμός και περίθαλψη των προσφύγων»

Ενώ η τουρκική αντίδραση στην ανακωχή του Μούδρου έπαιρνε συγκεκριμένη μορφή, το Οικουμενικό Πατριαρχείο σε συνεργασία με την ελληνική κυβέρνηση φρόντιζε για την ανακούφιση των Ελλήνων της αυτοκρατορίας. Τον Οκτώβριο του 1918 ιδρύθηκε η «Πατριαρχική Κεντρική Επιτροπή υπέρ των μετατοπισθέντων ελληνικών πληθυσμών» με πρόεδρο το μητροπολίτη Αίνου Ιωακείμ και μέλη διακεκριμένους Έλληνες της Κωνσταντινουπόλεως. Η σύσταση της Επιτροπής ήταν απαραίτητη, γιατί αμέσως μετά την ανακωχή άρχισαν να επαναπατρίζονται άτακτα και ανοργάνωτα χιλιάδες γυναίκοπαιδα. Καθώς τα σπίτια των εκτοπισμένων Ελλήνων είχαν καταστραφεί ή καταληφθεί από Τούρκους, η Επιτροπή σύστησε αναστολή της επανόδου των προσφύγων, ζητώντας την επέμβαση των τουρκικών αρχών και τη βοήθεια του Πατριαρχείου. Μπροστά όμως στην ορμή του αυθόρμητου επαναπατρισμού αναγκάστηκε να προσαρμοστεί και να κάνει κύριο έργο της τη μέριμνα των επαναπατριζόμενων. Στις κύριες πόλεις της ανατολικής Θράκης και της Μικράς Ασίας δημιουργήθηκαν πάνω από 70 υποεπιτροπές, που παρείχαν στους επαναπατριζόμενους μεταφορικά μέσα, πρόχειρη στέγαση, δάνεια και ιατρική περίθαλψη. Τη μεγαλύτερη δυσκολία συνάντησε η Επιτροπή στην απόδοση των περιουσιών των εκτοπισμένων. Αρκετοί Έλληνες της Θράκης, των ασιατικών παραλίων της Προποντίδας και του Πόντου ξαναπήραν την ακίνητη, όχι όμως και την κινητή περιουσία τους.

(Ι.Ε.Ε., τόμ. ΙΕ', σσ.106 – 107)

Αφού μελετήσετε την παραπάνω πηγή να αναφερθείτε στους τρόπους με τους οποίους το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλης σε συνεργασία με την ελληνική κυβέρνηση βοήθησε στον επαναπατρισμό και επανεγκατάσταση των προσφύγων. **Μονάδες 25**

Θέμα Δ

Η προκήρυξη της αντιπολίτευσης

«Οι υπογεγραμμένοι, αποτελούντες την ηνωμένην εν Κρήτη αντιπολίτευσιν, συνελθόντες εν Χανίοις τη 26^η Φεβρουαρίου 1905, αποσκοπούντες εις την εκπλήρωσιν του Εθνικού Προγράμματος, αποφασίζομεν: α) Πρώτον και κύριον μέλημα ημών έστω η επίτευξις του από αιώνων επιδιωκομένου σκοπού της ενώσεως της Κρήτης μετά της ελευθέρας Ελλάδος. β) Αδυνάτου αποβαίνοντος του σκοπού τούτου, θέλομεν επιδιώξει την πολιτικήν προσέγγισιν της πατρίδος μας προς την ελευθέραν Ελλάδα, μεταβαλλομένης από διεθνούς απόψεως της σημερινής καταστάσεως. γ) Μη εκπληρωμένου μηδέ του σκοπού τούτου, θέλομεν επιδιώξει την αναθεώρισιν του ημετέρου συντάγματος κατά το πρότυπον του ελληνικού, όπως απαλλαγή ο τόπος του δεσποτισμού. Του προγράμματος τούτου την πραγμάτωσιν θέλομεν επιδιώξει και δι' ενόπλων λαϊκών συναθροίσεων. Εν ταις ενεργείαις ημών δεν θέλομεν επιδιώξει προσωπικήν μεταβολήν, αλλ' επελθούσης τοιαύτης θέλομεν αποκρούσει παντί σθένει και δια των όπλων έτι πάντα μη Έλληνα κυβερνήτην.» (Σχολ. εγχειρίδιο, σελ. 210)

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και σύμφωνα με την παραπάνω πηγή να απαντήσετε στις ακόλουθες ερωτήσεις:

α. Ποια ήταν τα αίτια και ποιες οι συνθήκες που οδήγησαν στο σχηματισμό της «Ηνωμένης Αντιπολίτευσης»;

β. Υπό ποιες συνθήκες συντάχθηκε η προκήρυξη της 26^{ης} Φεβρουαρίου 1905 και ποιες οι επιδιώξεις της αντιπολίτευσης από τη δημιουργία αυτού του κειμένου;

Μονάδες 25

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1. **Βενιζελισμός:** Βλέπε σχολικό εγχειρίδιο, σελ. 48: «Στην περίοδο ... του έθνους».

Σ.Ε.Κ.Ε.: Βλέπε σχολικό εγχειρίδιο σελ. 97 –98: «Οι υψηλοί ... (Κ.Κ.Ε.)» + σελ. 47: «Προς το τέλος ... Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος».

A2. α. - Λάθος, β. - Λάθος, γ. - Σωστό, δ. – Σωστό, ε. – Λάθος, στ. - Λάθος

B1. Βλέπε σχολικό εγχειρίδιο σελ. 137: «Οι πρώτοι Έλληνες ... (Μακεδονικός Αγώνας)», «Μετά την υπογραφή ... έφτασαν στην Ελλάδα», σελ. 139 – 140: «Παράλληλα ... υπογραφή της συνθήκης».

B2. Βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 70 – 71: "Η επανάσταση της 3^{ης} Σεπτεμβρίου ... συγκρότηση κομματικών μηχανισμών".

Θέμα Γ

Μετά το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και την ανακωχή του Μούδρου (1918), ξεκίνησε η παλιννόστηση των προσφύγων του *Πρώτου διωγμού*, βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 142-143: «Η επιστροφή των προσφύγων...Ανατολική Θράκη». Ειδικότερα, το Οικουμενικό Πατριαρχείο, ως ο κύριος εκπρόσωπος των Ελλήνων ορθόδοξων που κατοικούσαν σε οθωμανικά εδάφη, σε συνεργασία με την ελληνική κυβέρνηση, ανέλαβε πρωτοβουλίες για την ανακούφιση των Ελλήνων της Οθωμανικής αυτοκρατορίας που είχαν υποστεί πλήθος διώξεων και πιέσεων κατά τα προηγούμενα χρόνια.

Πιο συγκεκριμένα, τον Οκτώβριο του 1918 ιδρύθηκε η «Πατριαρχική Κεντρική Επιτροπή υπέρ των μετατοπισθέντων ελληνικών πληθυσμών», με πρόεδρο το μητροπολίτη Αίνου Ιωακείμ και μέλη διακεκριμένους Έλληνες της Κωνσταντινούπολης. Η σύσταση της επιτροπής κρίθηκε απαραίτητη, καθώς χιλιάδες άνθρωποι, κυρίως γυνακόπαιδα, είχαν αρχίσει να επιστρέφουν στα οθωμανικά εδάφη άτακτα, χωρίς δηλαδή να υπάρχει γι' αυτούς καμία υποστήριξη και καμία μέριμνα.

Σε μία προσπάθεια να ελέγξει την κατάσταση και να λάβει τα κατάλληλα μέτρα, η Επιτροπή αρχικά συνέστησε προσωρινή αναστολή της επανόδου των προσφύγων και μάλιστα ζήτησε την επέμβαση των τουρκικών αρχών και τη βοήθεια του Πατριαρχείου. Μπροστά, όμως, στο τεράστιο κύμα των παλιννοστούντων, ασχολήθηκε κυρίως με τον επαναπατρισμό και την εγκατάσταση των προσφύγων. Υπό την αιγίδα της «Πατριαρχικής Επιτροπής» δημιουργήθηκαν περισσότερες από 70 υποεπιτροπές στις σημαντικότερες πόλεις της ανατολικής Θράκης και της Μικράς Ασίας, οι οποίες παρείχαν στους επαναπατριζόμενους μεταφορικά μέσα, πρόχειρη στέγαση, δάνεια και ιατρική περίθαλψη. Το σημαντικότερο, όμως, πρόβλημα ήταν η απόδοση - επιστροφή των περιουσιακών στοιχείων στους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους, καθώς πολλά απ' αυτά είχαν καταστραφεί ή τα είχαν οικειοποιηθεί Τούρκοι, βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 143: «Οι συνθήκες που βρήκαν...από τις βαλκανικές χώρες.» Με ενέργειες της Επιτροπής, αρκετοί Έλληνες της Θράκης, των ασιατικών παραλίων της Προποντίδας και του Πόντου ξαναπήραν την ακίνητη, όχι όμως και την κινητή περιουσία τους. Παράλληλα, και προφανώς σε συνεργασία με την «Πατριαρχική Επιτροπή» κινήθηκε και η «Υπηρεσία Παλιννοστήσεως και Περιθάλψεως», βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 143: «Στα πλαίσια...της προσφυγιάς.»

Θέμα Δ

α. Η «Ηνωμένη Αντιπολίτευσις» αποτέλεσε έναν ισχυρό συνασπισμό Κρητών που εναντιώνονταν στις επιλογές του Υπατού Αρμοστή της Κρήτης, Πρίγκιπα Γεωργίου. Η αναγκαιότητα της δημιουργίας της άρχισε να διαφαίνεται δύο χρόνια μετά την έναρξη της λειτουργίας του νέου καθεστώτος, όταν παρουσιάστηκαν τα πρώτα προβλήματα στον τρόπο διακυβέρνησης του νησιού και οριστικοποιήθηκε μετά την απόλυση Βενιζέλου και τα συνακόλουθα αυταρχικά μέτρα του Γεωργίου. Βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 208-210: «Το θετικό και αισιόδοξο κλίμα ... σε δυναμική αναμέτρηση με τον Πρίγκιπα».

β. Η προκήρυξη της 26^{ης} Φεβρουαρίου 1905 δημιουργήθηκε κάτω από ιδιαίτερα τεταμένες πολιτικές συνθήκες. Το Σύνταγμα της Κρητικής Πολιτείας ήταν συντηρητικό και παραχωρούσε υπερεξουσίες στον Πρίγκιπα Γεώργιο. Αυτό έγινε φανερό στις εκλογές που προκηρύχθηκαν στο τέλος του 1904, καθώς ο Υπάτος Αρμοστής είχε το δικαίωμα να διορίσει απευθείας 10 βουλευτές στη νέα Βουλή. Η αντιπολίτευση, που αποτελούνταν από την τριανδρία Βενιζέλου, Φούμη, Μάνου, διαμαρτυρήθηκε έντονα και με τη συμβολή 15 επιφανών πολιτευτών συνέταξε προκήρυξη για την κατάργηση του Συντάγματος. Βλ. σελ. 210: «Στο τέλος του 1904... της επανάστασης του Θερίσου». Σύμφωνα με το παράθεμα, οι δημιουργοί της προκήρυξης συνήλθαν στα Χανιά στις 26 Φεβρουαρίου 1905 και πήραν σημαντικές αποφάσεις, αποσκοπώντας να διαχειριστούν το εθνικό ζήτημα της Κρήτης μέσω ενός Εθνικού Προγράμματος. Ιεραρχώντας τις προτεραιότητές τους θέτουν ως πρωταρχικό τους στόχο την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα, που έτσι κι αλλιώς αποτελούσε διαχρονικό πόθο των Κρητικών. Η απόφασή τους αυτή αντικατοπτρίζει τις απόψεις του Ελευθερίου Βενιζέλου και έρχεται σε πλήρη αντίθεση με την παρελκυστική πολιτική του Πρίγκιπα Γεωργίου πάνω στο εθνικό ζήτημα, βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 208-209: «Αλλά το πιο σημαντικό ... που δημιούργησε βαρύ κλίμα διχασμού». Σε περίπτωση που δεν πετύχουν το στόχο της ένωσης, επιδιώκουν, με τη μεταβολή της διεθνούς πολιτικής στο κρητικό ζήτημα, να προσεγγίσουν πολιτικά την Ελλάδα, προωθώντας δηλαδή μια στενότερη σχέση με το Ελληνικό κράτος. Στο σημείο αυτό αναγνωρίζουμε μια πιο ρεαλιστική προσέγγιση της κατάστασης που λαμβάνει υπόψη τη σταθερή άρνηση των Δυνάμεων να επιτρέψουν την ένωση Κρήτης και Ελλάδας. Δεν πρέπει να παραγνωρίζουμε, όμως, και την έξυπνη προσπάθεια αναζήτησης εναλλακτικών λύσεων, ιδίως σε περίπτωση μεταβολής του διεθνούς σκηνικού στην περιοχή. Η αδυναμία επίτευξης και του δεύτερου στόχου θα έχει ως αποτέλεσμα να στραφούν πλέον αποκλειστικά στις υποθέσεις της Κρητικής Πολιτείας και να ζητήσουν αναθεώρηση του συντηρητικού Συντάγματος προς μια φιλελεύθερη κατεύθυνση. Διακηρύσσουν τη πρόθεσή τους να πραγματοποιούν το πρόγραμμά τους ακόμα και αν αυτό πρέπει να γίνει με ένοπλες λαϊκές συγκεντρώσεις, αναφορά που προμηνύει ασφαλώς τα γεγονότα του Θερίσου. Τέλος αν και, όπως υποστηρίζουν, δεν επιθυμούν αλλαγή στο πρόσωπο του Αρμοστή, αν τυχόν αυτή επέλθει, δηλώνουν πως θα αντισταθούν με κάθε μέσο, ακόμη και ένοπλο, στην ανάθεση της διοίκησης της Κρήτης σε μη Έλληνα κυβερνήτη. Έντεχνα, λοιπόν, αφήνουν να εννοηθεί πως η αντίδρασή τους προς τον Πρίγκιπα Γεώργιο δεν έχει λάβει από μέρους τους χαρακτήρα προσωπικής αντιπαράθεσης, ενώ αποκλείουν με τη στάση τους οποιαδήποτε ενέργεια που θα είχε ως αποτέλεσμα την αλλαγή της εθνικότητας του Αρμοστή. Η προκήρυξη της 26^{ης} Φεβρουαρίου του 1905 αποτελεί σταθμό στην ιστορία της Κρήτης, καθώς αποτελεί προμήνυμα της επανάστασης του Θερίσου.

Επιμέλεια:

Καλουτσάκης Αγησίλαος • Φαρσάρη Ελένη

εκπαιδευτικός οργανισμός

ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ